

וכמה ישלם לו? **אומדין** [משערים] כמה **אדם** שהוא **כיוצא בזה** [דומה לו] **רוצה ליתול ממון בכדי להיות מצטער כך**, כי יש לך אדם שהוא רך וענוג וצער רב, ויש לך אדם שאינו כל כך רגיש וצער מועט, לפיכך

אותו⁽⁷⁾ **במסמר**, וגרם לו צער על ידי כך, **ואפילו אם עשה כן על ציפורנו** שהוא מקום שאינו עושה [שהמכה אינה עושה] בו **חבורה**, ונמצא שאין כאן "נזק" אלא "צער" בלבד, הרי הוא חייב לשלם לו על צערו.⁽⁸⁾

לפיכך, כתב הב"ח: ודאי גם רש"י מודה שעיקר השומא היא בעבד כנעני, אלא שאם יש אדם שמתבייש להיות נישום כעבד כנעני, ככהאי גוונא שמין אותו על כל פנים כעבד עברי שיוצא בשש, והמזיק מרויח שלא ישערו את הנזק בעבד כנעני שנמכר לעולם. [וב"י"ם של שלמה" כתב שרש"י סובר כדעת הרא"ש, ראה בדבריו. וב"אילת השחר" כתב דמה שכתב רש"י שהפסידו ממון זה שהיה יכול להמכר לעבד עברי, אינו אלא ראייה שאדם מישראל הוא "חפצא של ממון", וממילא מחוייב לשלם לו את נזקו לפי השומא הראויה.]

ובכתבי הגר"ז [ערכין ב א] כתוב: החובל באדם אין דין התשלומין שלו משום הפסד ממונו כמו בחבלת שור, אלא שהוא חיוב תשלומין מסויים שחייבה התורה, וחוב זה הוא לפי ערכו של הנחבל, וסובר רש"י שאי אפשר לשום בן ישראל כעבד כנעני היות ולא שייך למכור אותו בתורת "עבד כנעני", לכן שמים אותו כ"עבד עברי". [ראה שם דלפי זה אף לענין "ערכין" סובר רש"י ששמין אותו כעבד עברי, וכן כתבו תוספות במגילה כג ב ד"ה שמין וראה ב"ברכת אברהם".]

7. "תוספות יום טוב".

8. להלן פד ב נחלקו תנאים אם יש חיוב תשלומי "צער" כאשר לא עשה בו שום נזק, ומשנתינו כמאן דאמר: צער משתלם אף שלא במקום נזק.

בכל שש שנים פעם אחר פעם יעלה ערך הנזק בהרבה ממה שיהיה ערכו אם נשום אותו בפעם אחת מעתה ולעולם, והרי עלינו להקל בשומת הנזק!?! [על פי "פלפולא חרפתא" ורבי עקיבא איגר.]

וב"י"ם של שלמה" תמה עוד: הרי אשה גדולה אינה נמכרת לשפחה, ואיך נשער את הנזק אם חבלו באשה!?! [ראה מה שכתב ב"ברכת אברהם" ליישב קושיות הרא"ש וה"י"ם של שלמה" לפי ביאורו בגדר דין תשלומי חבלה אליבא דרש"י.]

לפיכך, כתב הרא"ש שאין משערים את הנזק ב"עבד עברי", אלא ב"עבד כנעני" כמה היה שוה קודם הנזק וכמה הוא שוה עכשיו, אם היו שמים אותו כעבד כנעני.

ג. ב"ברכת אברהם" העיר מהגמרא לקמן פד ב שאמרו לענין שומת הנזק כעבד: פוק חזי היכא מזדבני עבדי בשוקא. והרי שם מדובר בזמן הזה שאין היובל נוהג, וממילא — אין דין עבד עברי נוהג [כמבואר ברמב"ם עבדים א י], אם כן איך אפשר לשום ערכו של עבד עברי בזמן הזה!?!

ויש שהעירו מלשון המשנה: רואין אותו כאילו הוא עבד נמכר בשוק. והרי כתב הרמב"ם [עבדים א ה] שאין עבד עברי נמכר בפרהסיא אלא בצינעא!?!

ובפירוש הב"ח על הטור [סימן תכ ס"ק יז] הקשה עוד כמה קושיות, וכתב שרש"י עצמו כותב שמשערים בעבד כנעני. [ראה בדבריו פד ב ד"ה ופגם].